

משרד החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו נ ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
ב ע ר י כ ת נ ח מ ת ל י ב ו ב י ז
ש נ ת ה ע ש ר י מ ו ש ל ש

עצי שמים

תרומה (תשב"ד)

כ"ה ה' ועורר אלים מאדמים ועורות תחשים ועצי שמים

כ"ה י' ועשו ארון עצי שמים

כ"ה כ"ג ועשית שלחן עצי שמים

כ"ה ט"ו ועשית את הקרשים למשכן עצי שמים עומדים.

תנחומא תרומה (ט')

... ולא תאמר ביריעה אלא אפילו בקרשים היה מעשה נסים; ומהיכן היו הקרשים? יעקב אבינו בטע אותם בשעה שירד למצרים. אמר לבניו: "בני, עתידים אתם להגאל מכאן, והקב"ה עתיד לומר לכם שאתם בגאליהם, שתעשו לו את המשכן; אלא עמדו ונטעו ארזים ועכשו, שבשעה שאמר לכם לעשות לו את המשכן, יהיהו הארזים מתוקנים לכם." מיד עמדו ונטעו ועשו כן...

ולא עוד אלא שאותן ארזים הן אומרים שירה לפני הקב"ה. היאך שירה אומרים? שנאמר "אז ירבנו כל עצי יער" (תהל' צ"ב). ואין "אז" אלא שירה, שנאמר (שם' ט"ו) "אז ישיר משה" ואימתי? כשבשעה מהן המשכן. כשאמר הקב"ה למשה על המשכן, א"ל (כ"ו) ט"ו: "ועשית את הקרשים למשכן עצי שמים עומדים" ועשית קרשים" לא נאמר אלא "ועשית קרשים" אולם שהתקין להם אביהם.

רש"י ה' ד"ה ועצי שמים: מאין היו להם במדבר? פירש ר' תנחומא: יעקב אבינו צפה ברוח הקדש שעתידיים ישראל לבנות משכן במדבר והביא ארזים למצרים ונטעם וצוה לבניו ליטלם עמם כשיצאו מצרים.

רש"י כ"ו ט"ו ד"ה ועשית את הקרשים: היה לו לומר "ועשית קרשים" כמו שנאמר בכל דבר ודבר, ומהו "הקרשים"? מאותם שעומדים ומיוחדים לכך; יעקב אבינו בטע ארזים במצרים וכשמת צוה לבניו להעלותם עמם כשיצאו מצרים ואמר להם, שעתיד הקב"ה לצוות אותם לעשות משכן במדבר עצי שמים "ראו, שיהיו מזומנים בידכם"; הוא שיסד הבבלי (*) בפיוט שלו: "מס מעט מזומנים, קורות בתינו ארזים" - שנזכרו להיות מוכנים בידם קודם לכן.

(*) עיין בעלון ההוראה.

ראב"ע ד"ה ועצי שמים: יש מקדמונינו שאמר, שיעקב אבינו נטעם וישראל הוציאם מצרים במצות משה, וזאת היא "וכל אשר נמצאו אתו" (ל"ה כ"ד) כמו התכלת והארגמן.

ויש לתמונה: למה נאמר "אשר נמצאו אתו" - לצרכו? ואם אמרנו כן, למה הוציאו עצי שמים, כי מה צורך יש להם?

ועוד: הנה המצרים חושבים כי לזבוח הם תולכים ואחר כך ישובו ועל כן השאילו; ואין יוציאו קרשים רבים אורך כל אחד מהם עשר אמות, גם בריחים, והם עברו על מצרים מקום המלוכה? ומה היתה תשובה לשואליהם, למה יוליכו עצי שמים והם תולכים לזבוח דרך שלשת ימים?

והנה לא ידענו, אם קבלה היתה ביד אבותינו, שמצרים הוציאו, גם אנחנו בסור אל משמעתם, ואם סברא היא, יש לבקש דרך אחרת. ונאמר, כי הית סמוך אל הר סיני יער עצי שיטים, ובבואם שם, אמר להם ששם יתעכבו הרבה ואין עליהם ענן, כאשר פרשתי, אז עשה כל אחד סוכה והנשיאים עשו כדמות חצרות, כל אחד כפי מעלתו, וכרתו כל חיצו, כי עם רב היו ועשו סוכות. ומשה לא דבר להם דבר המשכן, רק אחר יום הכפור, וזה טעם "וכל אשר נמצאו אתו".

ראב"ע בפירוש הקצר לספר שמות (הוצאת ר' יעקב צבי פליישר תרפ"ו).

ד"ה ועצי שמים: יש אומרים שמהמדבר כרתום, והנכון בעיני שהוציאו מצרים, והעץ "וכל אשר נמצאו אתו עצי שמים", והיו לתעמיד האהלים, רק אחלי הגדולים, שהם גבוהים, כי עשר אמות אורך קרש עצי השמים, והתליהם חביתים - ויש אומרים: מחוברים היו... ויש אומרים שהשיטה היא ארז, והעץ (ישע' מ"א י"ט) "אתו במדבר ארז שיטה", וזאת העדות איננה קיימת.

אברבנאל ועצי שמים הוא מין סוגי הארזים והם עבים וקלים מאוד. ובדרש אמרו שבטעם יעקב במצרים, אבל רחוק ה' שנאמר שהוציאו עמם והעבירו בים, והראב"ע כתב שיער היה סמוך להר סיני כרתו אותם לחצולתם ולסחורותיהם. והתנזרו כל מי שנמצא אתו הראויים לקרשים.

33

דקסלה חמש אמות